

Źródła archiwalne

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

Archiwum Radziwiłłów:

– dz. II, nr 1399, 1485, 1578, ks. 22; suplement, nr 608 1.1

– dz. V, nr 1867/I, 6747– dz. X, nr 632

Nabytki niedokumentowe Oddziału I, nr 36

Archiwum Narodowe w Krakowie: Archiwum Potockich z Krzeszowic: rkps 3227

Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie: rkps 162, 167, 399, 404, 416, 2106, 2736

Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie: rkps 360

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, Vilnius: fondas 43, nr 26903

Lietuvos valstybės istorijos archyvas, Vilnius: fondas Senieji aktai, nr 2411, 2413, 2415, 2416, 2646, 2647, 2649, 2650, 2651, 2654, 2657, 2659, 2661, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2706, 2707, 2708, 3410, 3414, 3416, 3418, 3420, 3421, 3426, 3429, 3437, 3439, 3444, 3450, 3452, 3454, 3459, 4106, 4107, 4111, 4114, 4120

Национальна библиотека Украины им. В.И. Вернадського, Киев: fond 1, nr 5953, 5983, 5985

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі, Мінск: fond 1703, op.1, nr 1, 2, 3, 4, 5, 6; fond 1733, op.1, nr 3; fond 1737, op.1, nr 24; fond 1875, op.1, nr 1

Российская государственная библиотека, Москва: fond 143, op. 21, nr 31

Российский государственный архив древних актов, Москва: fond 389, op.1, nr 130, 132, 134, 580

Źródła drukowane

Chrapowicki J.A., *Diariusz, cz. 2: Lata 1665–1669*, oprac. A. Rachuba, T. Wasilewski, Warszawa 1988

Kacprzyński K., *Wojsko litewskie w walce z rokoszem Jerzego Lubomirskiego*, „Miscellanea Historico-Archivistica” 13, 2001, s. 123–129

Korespondencja wojskowa hetmana Janusza Radziwiłła w latach 1646–1655, cz. 1: Diariusz kancelaryjny 1649–1653, oprac. M. Nagielski, K. Bobiatyński, P. Gawron, K. Kossarzecki, P. Kroll, A.A. Majewski, D. Milewski, Warszawa 2019

[Medeksza S.F.], *Stefana Franciszka z Prószcza Medekszy sekretarza Jana Kazimierza, Sędziego Ziemskiego Kowieńskiego księga pamiętnicza wydarzeń zaszłych na Litwie 1654–1668*, wyd. W. Seredyński, Kraków 1875 (Scriptores Rerum Polonicarum, t. 3)

Metryka Litewska. Księga wpisów nr 131, oprac. A. Rachuba, Warszawa 2001

Pamiętniki Filipa, Michała i Teodora Obuchowiczów (1630–1707), oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba, Warszawa 2003

Poczobut Odlanicki J.W., *Pamiętnik (1640–1684)*, oprac. A. Rachuba, Warszawa 1987

Rachunki podskarbstwa litewskiego 1648–1655, wydane ze współczesnego rękopisu, wyd. E. Tyszkiewicz, Wilno 1855

Vilniaus miestas ir miestiečiai 1636 m.: namai, gyventojai, svečiai, wyd. M. Paknys, Vilnius 2006

Volumina legum, t. 4–5, wyd. J. Ohryzko, Sankt Petersburg 1859–1860

Vorbek-Lettow M., *Skarbnica pamięci. Pamiętnik lekarza króla Władysława IV*, oprac. E. Galos, F. Mincer, red. W. Czapliński, Wrocław–Warszawa–Kraków 1968

Źródła do dziejów wojny polsko-tureckiej w latach 1683–1699, wyd. M. Wagner, Oświęcim 2016

Акты издаваемые Виленскою Археографическою Коммиссиею, t. 34, Вильна 1909

Opracowania

Avižonis K., *Bajorai valstybiniam Lietuvos gyvenime Vazų laikais*, Kaunas 1940

Bobiatyński K., Michał Kazimierz Pac - wojewoda wileński, hetman wielki litewski. Działalność polityczno-wojskowa, Warszawa 2008

Bobiatyński K., Między Rzeczpospolitą a Moskwą - Dyneburg i Inflanty Polskie w latach 1665-1667, "Zapiski Historyczne" 76, 2011, nr 3, s. 37-55

Bobiatyński K., Rachunki wojskowe hetmana polnego litewskiego Michała Kazimierza Radziwiłła, "Klio. Czasopismo Poświęcone Dziejom Polski i Powszechnym", cz. 1: 48, 2019, nr 1, s. 41-59 cz. 2: 61, 2022, nr 1, s. 199-223 <https://doi.org/10.12775/KLIO.2019.003>

Bobiatyński K., Skład i liczebność armii litewskiej podczas wojny z Turcją w latach 1683-1686, "Zapiski Historyczne" 86, 2021, nr 1, s. 29-55 <https://doi.org/10.15762/ZH.2021.02>

Bobiatyński K., Struktura wydatków skarbu litewskiego w latach sześćdziesiątych XVII wieku w świetle rachunków skarbnego litewskiego Gabriela Karola Kimbara, "Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych" 83 (specj.), 2022, s. 385-407 <https://doi.org/10.12775/RDSG.2022.SI.15>

Bobiatyński K., W cieniu Beresteczka. Działania militarne armii litewskiej przeciwko Kozakom w 1651 roku, "Przegląd Historyczno-Wojskowy" 14(65), 2013, nr 3, s. 7-30

Bobiatyński K., W drodze pod Chocim. Litewskie przygotowania do wojny przeciwko Turkom w 1673 roku, w: *Studia z dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego (XVI-XVIII wieku)*, red. S. Górzyński, M. Nagielski, Warszawa 2014, s. 27-47

Bobiatyński K., Hundert Z., Skład armii Wielkiego Księstwa Litewskiego podczas wojny z Turcją (1675-1676) w świetle akt wojskowo-skarbowych, "Zapiski Historyczne" 83, 2018, nr 1, s. 155-173 <https://doi.org/10.15762/ZH.2018.06>

Ciesielski T., *Sejm brzeski 1653 r. Studium z dziejów Rzeczypospolitej w latach 1652-1653*, Toruń 2003

Czapliński W., *Dwa sejmy w roku 1652. Studium z dziejów rozkładu Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVII wieku*, Wrocław 1955

Dziewanowski-Stefańczyk B., *Pieniądz w służbie króla i Rzeczypospolitej. Polityka monetarna w dyskursie sejmowym w latach 1658-1668*, Warszawa 2020

Filipczak-Kocur A., *The Financial Contribution of the Grand Duchy of Lithuania to the War Campaigns in the Years 1673-1676*, w: *Праблемы інтэграцыі і інкарпарацыі ў развіцці Цэнтральнай і Усходняй Еўропы ў перыяд ранняга Новага часу*, red. С.Ф. Сокал, А.М. Янушкевіч, Мінск 2010, s. 358-366

Filipczak-Kocur A., Finanse litewskie za podskarbiego Hieronima Kryszpina Kirszenszteina 1663-1676, "Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego" 14, 2011, s. 41-85

Filipczak-Kocur A., Kancelaria podskarbiów litewskich w pierwszej połowie XVII wieku, w: Dzieje biurokracji na ziemiach polskich, t. 1, red. A. Górak, I. Łuć, D. Magier, Lublin-Siedlce 2008, s. 47-64

Filipczak-Kocur A., Litewskie komisje wojskowo-skarbowe w XVII wieku, "Kwartalnik Historyczny" 109, 2002, nr 3, s. 97-116

Filipczak-Kocur A., Litewski Trybunał Skarbowy (1591-1717), "Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego" 7, 2002, s. 185-192 <https://doi.org/10.18778/7171-529-3.12>

Filipczak-Kocur A., Materiały do dziejów skarbu litewskiego za podskarbiostwa Hieronima Kryszpina-Kirszenszteina (z poszukiwań archiwalnych w Kijowie), w: Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej, t. 2, red. W. Walczak, K. Łopatecki, Białystok 2010, s. 283-287

Filipczak-Kocur A., Od Chocimia do Żórawna (Żurawna). Finansowy udział Wielkiego Księstwa Litewskiego w kampaniach wojennych 1673-1676, "Studia Historyczno-Wojskowe" 3, 2009: Armia i społeczeństwo, s. 130-137

Filipczak-Kocur A., Rola podskarbiostwa w karierze magnackiej (od schyłku XVI w. do końca panowania Jana III Sobieskiego), w: Władza i prestiż. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI-XVIII wieku, red. J. Urwanowicz, współudz. E. Dubas-Urwanowicz, P. Guzowski, Białystok 2003, s. 369-380

Filipczak-Kocur A., Sądownictwo skarbowe w Rzeczypospolitej XVII wieku, w: Spory o państwo w dobie nowożytnej. Między racją stanu a partykularyzmem, red. Z. Anusik, Warszawa 2007, s. 69-81

Filipczak-Kocur A., Skarbowość Rzeczypospolitej lat 1587-1697 (stan badań, źródła i postulaty), "Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego" 8, 2003, s. 31-43 <https://doi.org/10.18778/7171-707-5.04>

Filipczak-Kocur A., Skarbowość Rzeczypospolitej 1587-1648. Projekty - ustawy - realizacja, Warszawa 2006 (wyd. 2, Warszawa 2023)

Giedroyc F., Służba zdrowia w dawnym Wojsku Polskim, Warszawa 1927

Janas E., Konfederacja wojska koronnego w latach 1661-1663, Lublin 1998

Janušonis S., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų kalyklų infliacijų vario šilingų kaldinimo nežinomos ataskaitos, "Lietuvos istorijos metraštis" 1974, s. 123-146

Janušonis S., Nieznane rachunki z lat 1663-1667 dotyczące bicia miedzianych szelągów w mennicach W. Ks. Litewskiego, "Wiadomości Numizmatyczne" 19, 1975, nr 2(72), s. 96-121

Kosowski M., Chorągwie wołoskie w wojsku koronnym w II poł. XVII wieku, Zabrze 2009

Kossarzecki K., Kampania roku 1660 na Litwie, Zabrze 2005

Majewski A.A., Military Accounts of the Grand Lithuanian Hetman Paweł Jan Sapieha of the Years 1655-1662, "Res Historica" 49, 2020, s. 567-587 <https://doi.org/10.17951/rh.2020.49.567-587>

Majewski A.A., Rachunki wojskowe pisarza polnego litewskiego Aleksandra Hilarego Połubińskiego z lat 1656-1660, "Saeculum Christianum. Pismo Historyczne" 27, 2020, s. 194-208

Matwijów M., Ostatnie sejmy przed abdykacją Jana Kazimierza 1667 i 1668, Wrocław 1992

Milewski D., Wydatki hetmanów koronnych na początku lat 50. XVII wieku na podstawie akt skarbowo-wojskowych z AGAD w Warszawie, "Echa Przeszłości" 20/1, 2019, s. 175-194
<https://doi.org/10.31648/ep.4835>

Morzy J., Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w II połowie XVII wieku, Poznań 1965

Ochmann S., Sejmy lat 1661-1662. Przegrana batalia o reformę ustroju Rzeczypospolitej, Wrocław 1977

Ochmann-Staniszevska S., Staniszewski Z., Sejm Rzeczypospolitej za panowania Jana Kazimierza Wazy: prawo - doktryna - praktyka, Wrocław 2000 (Acta Universitatis Wratislaviensis. Historia, nr 147, t. 1)

Olechnowicz L., Krótka charakterystyka zespołów: Trybunał Skarbowy W. Ks. Lit. i Komisja Skarbowa W. Ks. Lit., "Miscellanea Historico-Archivistica" 12, 2000, s. 3-7

Rachuba A., Klientela hetmańska w armii litewskiej z lat 1648-1667, w: Patron i dwór. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI-XVIII wieku, red. E. Dubas-Urwanowicz, J. Urwanowicz, Warszawa 2006, s. 23-36

Rachuba A., Komisja wileńska w 1650 roku, w: Europa Orientalis. Polska i jej wschodni sąsiedzi od średniowiecza po współczesność. Studia i materiały ofiarowane Profesorowi Stanisławowi Alexandrowiczowi w 65 rocznicę urodzin, red. Z. Karpus, T. Kempa, D. Michaluk, Toruń 1996, s. 279-288

Rachuba A., Konfederacje wojska litewskiego 1657-1663, Zabrze 2010

Rachuba A., Konwokacja litewska w Grodnie w 1665 roku, w: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos atodangos. Profesoriaus Mečislovo Jučo 90-mečio jubiliejui skirtas mokslinių straipsnių rinkinys, red. V. Dolinskas, R. Petrauskas, E. Rimša, Vilnius 2016, s. 441-448

Rachuba A., Litewski korpus posiłkowy przeciw rokoszowi Lubomirskiego w 1665 r., "Przegląd Historyczny" 102, 2011, nr 3, s. 451-458

Rachuba A., Siły zbrojne Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVII wieku, "Przegląd Wschodni" 3, 1994, nr 3, s. 379-410

Rachuba A., Wysyłek mobilizacyjny Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1654-1667, "Studia i Materiały do Historii Wojskowości" 43, 2007, s. 43-60

Rybarski R., Skarb i pieniądz za Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III, Warszawa 1939 (reedycja: [ed. i przyg. tekstu A. Gajewski], Oświęcim 2015)

Sawicki M., Artyleria litewska w latach osiemdziesiątych XVII wieku. Organizacja i finansowanie, w: Artyleria polska: historia - teraźniejszość - przyszłość (myśl wojskowa, szkolnictwo artyl-ryjskie, technika i uzbrojenie). Materiały pokonferencyjne, III konferencja naukowa, Toruń 11 maja 2009 r. Sympozjum naukowe, Toruń 4 grudnia 2009 r., red. M. Giętkowski, J. Ślipiec, Toruń 2009, s. 161-174

Šabūnas L., Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės iždo tribunolas (1613-1764), Kaunas 1936

Tyla A., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždas Bogdano Chmelnickio sukilimo pirmaisiais metais (1648-1649), "Lituanistica" 2003, nr 2, s. 12-31

Tyla A., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždas per dvidešimtmetį karą (1648-1667), Vilnius 2010

Tyla A., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždas: XVI amžiaus antroji pusė - XVII amžiaus vidurys, Vilnius 2012

Tyla A., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždo destrukcija XVII a. viduryje, "Lituanistica" 2006, nr 1, s.1-10

Tyla A., Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždo iplaukų regioninė sklaida ir regionų reikšmingumas (XVII a. vidurys), "Lietuvos istorijos metraštis" 2004, nr 2, s. 27-41

Tyla A., Lietuvos rūmų iždas: pajamų šaltiniai ir jų panaudojimas (XVI a. pab. - XVII a.), "Lietuvos istorijos metraštis" 1995, s. 29-48

Tyla A., Rola podymnego w strukturze dochodów skarbu ziemskiego Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1649-1667, w: Litwa w epoce Wazów, red. W. Kriegseisen, A. Rachuba, Warszawa 2006, s. 175-189

Urzednicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV-XVIII wieku. Spisy, oprac.H. Lulewicz, A. Rachuba, Kórnik 1994

Wimmer J., Zagadnienie badań nad historią finansowania wojska jako jeden z podstawowych elementów historii wojskowej, "Studia i Materiały do Historii Wojskowości" 15, 1969, nr 2, s. 3-12

Wisner H., Działalność wojskowa Janusza Radziwiłła 1648-1655, "Rocznik Białostocki" 13, 1976, s. 53-109

Wisner H., Rzeczpospolita Wazów, t. 2: Wojsko Wielkiego Księstwa Litewskiego, dyplomacja, varia, Warszawa 2004; t. 3: Sławne Państwo, Wielkie Księstwo Litewskie, Warszawa 2008

Wójcik Z., Traktat andruszowski 1667 roku i jego geneza, Warszawa 1959

Zakrzewski A.B., Wielkie Księstwo Litewskie (XVI-XVIII w.): prawo, ustrój, społeczeństwo, Warszawa 2013

Zarzycki W., Dyplomacja hetmanów w dawnej Polsce, Warszawa-Poznań 1976

Zuba K., Służba zdrowia w wojsku litewskim w XVIII wieku, "Przegląd Historyczno-Wojskowy" 9(60), 2008, nr 2, s. 5-24

Галубовіч В., Матэрыялы па гісторыі скарбу ВКЛ у кнігах запісаў за перыяд праўлення Уладзіслава IV Вазы, "Біялорускія Зeszyty Historyczne" 17, 2002, s. 73-87

Грошы Беларусі: даследаванні па гісторыі фінансаў, грашовага абарачэння і нумізматыцы. Зборнік навуковых прац, red. А.І. Шаланда, Вільня 2021

Ціла А., Скарб Вялікага Княства Літоўскага падчас Дваццацігадовай вайны (1648-1667 гг.), Смаленск 2015